

Πάνω από 1500 χρόνια τελούνταν τα Ελευσίνια Μυστήρια, από τη μυκηναϊκή εποχή ως το 392 μ.Χ. Ήταν αφιερωμένα στη θεά Δήμητρα και στην Περσεφόνη (Κόρη). Όμως, παρά τη μακράιωνη επιβιώσή τους και το μέγα πλήθος των μυημένων σ' αυτά, ποτέ δεν μαθεύτηκε παραέξω, τι περιλάμβανε η μυστική ιεροτελεστία τους. Ο «ομηρικός ύμνος» αναφέρει ότι «τα μυστήρια που έδειξε η Δήμητρα ούτε να παραμελούνται πρέπει ούτε να ερευνώνται ούτε να κοινολογούνται». Ποινή θανάτου είχε θεσπιστεί για όποιον μαρτυρούσε, τι γινόταν εκεί. Ακόμα και ο Αισχύλος κινδύνευσε, καθώς θεωρήθηκε ότι κάποιος στίχοι του μπορούσαν να γίνουν αιτία να αποκαλυφθούν τα μυστικά. Γλίτωσε, επειδή ο αρχιερέας διαβεβαίωσε ότι τραγικός ποιητής δεν είχε μυηθεί, οπότε ήταν αδύνατο να γνωρίζει τα εκεί τεκταινόμενα. Κατά τον Κικέρωνα, χάρη σ' αυτά, «οι άνθρωποι απέβαλαν τον βάρβαρο και άγριο τρόπο ζωής, μορφώθηκαν και εκπολιτίστηκαν». Κι ακόμα, «έμαθαν τις απαρχές της ζωής και απέκτησαν τη δύναμη, όχι μόνο να ζουν ευτυχισμένοι αλλά και να πεθαίνουν με μια καλύτερη ελπίδα».

Η ανάδειξη της Δήμητρας ως θεάς χάνεται στα βάθη των σκοτεινών αιώνων, από τους οποίους ελάχιστες ειδήσεις έχουμε. Πολλοί την ταυτίζουν με την Ίσιδα της Αιγύπτου, από όπου θεωρούν ότι απλώθηκε η λατρεία της. Στοιχεία της, όμως, μπορούν να αναγνωριστούν και στη βαβυλωνιακή μυθολογία. Το όνομά της (Δημήτηρ) σημαίνει Γη Μητέρα και τα σιτηρά ονομάστηκαν δημητριακά, επειδή τους παρείχε την προστασία της. Ήταν η προσωποποίηση της γης και των παραγωγικών δυνάμεων της φύσης και οι δοξασίες γι' αυτήν συμβόλιζαν το αιώνιο παιχνίδι της ζωής και του θανάτου. Σύμβολά της ήταν τα λευκά τρυγόνια και οι γερανοί από τα πουλιά, όλα τα καρποφόρα δέντρα, τα στάχια, ο κρίκος, ο νάρκισσος, η μυρτιά, ο ασφόνδελος και, από τα ψάρια, το μπαρμπούνι. Στην εποχή της σποράς, το φθινόπωρο, σε ολόκληρη τη χώρα γιόρταζαν προς τιμή της και προς τιμή της κόρης της, Περσεφόνης, τα Θεσμοφόρια. Οι γιορτές κρατούσαν τρεις ημέρες με συμμετοχή μόνο παντρεμένων γυναικών που έκαναν μαγικά για να έχει γονιμότητα η γη. Την πρώτη μέρα γινόταν η πομπή, τη δεύτερη ακολουθούσε νηστεία, ενώ η τρίτη κατέληγε σε οργιαστικό γλέντι.

Στην ελληνική μυθολογία, η Δήμητρα ήταν κι αυτή κόρη του Κρόνου, που την κατάπιε, όπως έκανε και με τα άλλα της αδέρφια. Ξανάδε το φως του κόσμου, όταν επικράτησε ο Δίας που ήταν και ο πρώτος της άνδρας. Ο θεός μεταμορφώθηκε σε ταύρο για να την πλησιάσει. Από την ένωσή τους γεννήθηκε η Περσεφόνη. Κατά τους Ορφικούς, ο Δίας έσμιξε και με την Περσεφόνη κι απέκτησε γιο τον Διόνυσο. Δίας και Διόνυσος, ως γιος της Περσεφόνης, είχαν την ονομασία «Ζαγρεύς»: Μεγάλος Κυνηγός. Επαιξαν μεγάλο ρόλο στην ορφική διδασκαλία.

Σύμφωνα με τον ομηρικό ύμνο στην Δήμητρα, η Περσεφόνη ή Κόρη βρισκόταν μια μέρα στους αγρούς και μάζευε λουλούδια μαζί με τις Ωκεανίδες φίλες της. Ο Άδης την ερωτεύτηκε αλλά δεν μπορούσε να παραβλέψει πως η νεαρή ήταν κόρη του αδερφού του. Πήγε, λοιπόν, και ζήτησε την άδεια από τον Δία να την παντρευτεί. Ο αρχηγός των θεών συγκατένευσε και η Γη βοήθησε, ώστε να γεννηθεί ένας βλαστός με εκατό πανέμορφα λουλούδια: ο νάρκισσος. Η Περσεφόνη μαγεύτηκε και πλησίασε να χαρεί τα άνθη από κοντά. Όμως, ο βλαστός άνοιξε κι από μέσα ξεπετάχτηκε ο Άδης με τ' άλογά του, την άρπαξε στο χρυσό του άρμα και την οδήγησε στο παλάτι του. Μάταια φώναζε η Περσεφόνη, μάταια φώναζαν και οι Ωκεανίδες. Κανένας δεν ερχόταν να βοηθήσει. Όμως, την ώρα που ο θεός του Κάτω Κόσμου ορμούσε από τη γη στο υποχθόνιο βασίλειό του, η Περσεφόνη πρόλαβε κι έβγαλε μια μεγάλη κραυγή, που η Δήμητρα άκουσε κι έσπευσε να την αναζητήσει. Δεν τη βρήκε πουθενά. Άρχισε να την ψάχνει παντού αλλά μάταια. Και σα να μην έφταναν όλα αυτά, είχε και τον άλλο της αδερφό, τον Ποσειδώνα, να την κυνηγά. Απελπισμένη, μεταμορφώθηκε σε φοράδα και χώθηκε σ' ένα κοπάδι για να τον αποφύγει. Ο θεός της θάλασσας μεταμορφώθηκε σε άλογο και την πρόλαβε. Γεννήθηκαν, έτσι, ένα κορίτσι που κανένας δεν επιτρεπόταν να προφέρει το όνομά του κι ένα άλογο με ανθρώπινη λαλιά και λογικό, ο Αρείων.

Εννιά μέρες κι εννιά νύχτες έψαχνε η Δήμητρα την κόρη της. Μέσα στην αγωνία της, ούτε να φάει ούτε να πλυθεί ούτε να χτενιστεί είχε όρεξη, ούτε καν να σταματήσει κάπου να ξεποστάσει. Απελπισμένη, απευθύνθηκε στην Εκάτη, μήπως αυτή ήξερε κάτι. Ναι, κάτι είχε ακούσει αλλά δεν είχε δει. Μήπως, ο Ήλιος; Πήγαν μαζί και τον βρήκαν. Κάτω από την πίεση των δυο γυναικών, ο Ήλιος τους τα είπε όλα. Ακόμα και το ότι ο Δίας είχε συμφωνήσει μ' αυτή τη μεθόδευση. Η Δήμητρα χλόμιασε. Έφυγε από τα θεϊκά μέρη και μεταμφιεσμένη σε γριά πήρε τους δρόμους.

Βρέθηκε στην Αττική. Ξεθεωμένη, κάθισε κάπου να ξεποστάσει. Μια γυναίκα, η Μίσμη, της έδωσε να πιει νερό ανακατεμένο με αλεύρι από δημητριακά και φύλλα από το τονωτικό βοτάνι που ονομάζουμε φλισκούνη, της έδωσε δηλαδή να πιει αυτό που οι αρχαίοι Έλληνες ονόμαζαν «κυκεώνα» και που ήταν συνηθισμένο γι' αυτούς ποτό. Η θεά το ήπια με τη μία. Ο γιος της Μίσμης, Ασκάλαβος, κορόιδεψε την θεά για την δίψα της. Εκείνη θύμωσε και περιέλουσε τον νεαρό με τα κατακάθια που υπήρχαν ακόμα στην κούπα. Ο Ασκάλαβος μεταμορφώθηκε σε σαύρα.

Τα πόδια της θεάς την έφεραν στα μέρη της Ελευσίνας. Τσακισμένη, στάθηκε σε μια πηγή. Σε λίγο, έφτασαν εκεί οι τέσσερις κόρες του βασιλιά Κελεού να πάρουν νερό. Τα 'χασαν που είδαν την караβοτσακισμένη γριά μόνη στην ερημιά και τη ρώτησαν, πώς βρέθηκε εκεί. Καμώθηκε πως τη λένε Δωσώ, είναι από την Κρήτη και την έκλεψαν πειρατές αλλά εκείνη

τους το έσκασε και δεν ήξερε, πού βρισκόταν. Τη λυπήθηκαν και από αυτές η Καλλιδίκη της πρότεινε να την πάρουν στο παλάτι, να γίνει τροφός του νεογέννητου αδερφού τους, Δημοφώντα. Εκεί, η κόρη του θεού Πάνα από την Ηχώ, Ιάμβη, προσπάθησε να την κάνει να χαμογελάσει με αστεία που της έλεγε, ενώ η βασίλισσα Μετάνειρα της φέρθηκε πολύ καλά. Η θεά Δήμητρα το ανταπόδωσε δίνοντας όλη τη στοργή της στο μωρό. Θέλοντας μάλιστα να το κάνει αθάνατο, το έβαζε κάθε νύχτα στη φωτιά. Όμως, κάποιο βράδυ, η Μετάνειρα την είδε τυχαία να τοποθετεί το μωρό στο τζάκι, τρόμαξε κι έβαλε τις φωνές. Η θεά θύμωσε, αποκαλύφθηκε κι απαίτησε να της φτιάξουν ένα ναό. Ο βασιλιάς Κελεός έκανε αμέσως πράξη την απαίτησή της, κάλεσε και τον λαό να της αποδώσει τιμές. Η Δήμητρα κλείστηκε στον ναό και δεν έλεγε να βγει.

Με όλα αυτά, πάνω στον Όλυμπο έμαθαν, πού κρυβόταν τόσο καιρό η Δήμητρα. Από την ώρα που χάθηκε, τίποτα δεν πήγαινε καλά πάνω στη γη. Όλες οι σπορές είχαν χαθεί, τα δέντρα δεν έδιναν καρπούς, τα χωράφια ξεραίνονταν. Ο Δίας άρχισε να της στέλνει τον ένα θεό πίσω από τον άλλο, να την πείσουν να επιστρέψει. Η Δήμητρα αρνιόταν, αν δεν της υπόσχονταν να ξαναφέρουν πίσω την κόρη της. Είδε κι απόειδε ο αρχηγός των θεών κι έστειλε τον Ερμή στον Άδη να κάνει συμβιβασμό με τον βασιλιά του Κάτω Κόσμου. Ο Άδης υποχρέωσε την γυναίκα του να φάει ένα σπυρί ρόδι. Με αυτό, η Περσεφόνη ήταν αναγκασμένη να ξαναγυρνά για έναν καιρό στον Κάτω Κόσμο. Ο Ασκάλαφος ήταν αυτός που μαρτύρησε στην Δήμητρα την ιστορία με το ρόδι. Ήταν γιος του ποταμού Αχέροντα και της Γοργύρας. Από τον θυμό της, η θεά τον μεταμόρφωσε σε κουκουβάγια ή του πέταξε ένα βράχο που τον καταπλάκωσε, ώσπου τον ελευθέρωσε ο Ηρακλής. Τελικά, δέχτηκε και η Δήμητρα τη μοιρασιά κι από τότε η Περσεφόνη έμενε μισό καιρό στον Άδη, οπότε πάνω στη γη υπήρχε χειμώνας και τίποτα δεν άνθιζε, κι άλλο μισό στον πάνω κόσμο.

Στην Ελευσίνα, που έγινε μάρτυρας σε όλα αυτά, ιδρύθηκαν τα Ελευσίνια Μυστήρια, οι κρυφές τελετές προς τιμή της Δήμητρας και της Κόρης. Κανένας ποτέ, έξω από τους μνημένους που κράτησαν καλά το μυστικό, δεν έμαθε τι ακριβώς γινόταν στις ιερές τελετουργίες.

Κελεός, όμως, είναι το όνομα του δασόβιου πουλιού δρυοκολάπτης. Σύμφωνα με άλλη εκδοχή, ήταν βασιλιάς στο δάσος. Με γιο τον Δημοφώντα (τον πολεμιστή που το όνομά του θύμιζε τον φονέα του λαού και, κατά κάποιους, συγγένευε με τον θεό του πολέμου, Άρη). Πριν να φτάσει ως αυτούς, η Δήμητρα πέρασε από το «Ράριον πεδίων», την πεδιάδα ανάμεσα στην Αθήνα και την Ελευσίνα. Εκεί, συνάντησε δυο αυτόχθονες, δυο ανθρώπους που είχαν βγει από την γη, μαζί με τους τρεις γιους τους. Ήταν η Βαυβώ (σημαίνει κοιλιά)

και ο Δυσαύλης (σημαίνει ο με σπίτι ακατάλληλο να ζει κάποιος σ' αυτό) και τα παιδιά τους Τριπτόλεμος, Εύμολπος και Ευβουλέας. Ο Πausanias αναφέρει ότι ο Τριπτόλεμος (ο τριπλός πολεμιστής) έβασκε βόδια, ο Εύμολπος (ο καλός τραγουδιστής) πρόβατα και ο Ευβουλέας (ο με ορθή βούληση, στον οποίο κάποιοι αναγνωρίζουν τον ίδιο τον θεό Άδη) γουρούνια.

Έχουμε δηλαδή να κάνουμε με λαό του δάσους που ζούσε από την κτηνοτροφία, μη γνωρίζοντας την καλλιέργεια της γης. Δεν είχαν γευτεί ποτέ ψωμί και αγνοούσαν την ύπαρξή του. Όμως, τη μέρα που άνοιξε η γη και κατάπιε την Περσεφώνη, κάπου εκεί κοντά βρισκόταν ο Ευβουλέας με τα γουρούνια του. Μάλιστα, μερικά από τα ζωντανά παρασύρθηκαν στο χάσμα και χάθηκαν. Ο Ευβουλέας ήταν αυτός που πληροφόρησε την θεά για το τι έγινε. Κατά άλλη εκδοχή, πληροφοριοδότης ήταν ο Τριπτόλεμος. Η Δήμητρα, για να τον ανταμείψει, του χάρισε τις γνώσεις της καλλιέργειας της γης. Από άνθρωπος του πολέμου, ο Τριπτόλεμος έγινε άνθρωπος της ειρήνης.

Η Βαυβώ δέχτηκε πρόθυμα να φιλοξενήσει την Δήμητρα. Της πρόσφερε κυκεώνα αλλά η θεά αρνήθηκε. Νήστευε ώσπου να βρει την κόρη της. Καθόταν αμίλητη και λυπημένη σε μια γωνιά με την Βαυβώ να σπάει το κεφάλι της να βρει, τι θα μπορούσε να της αλλάξει την διάθεση. Και κάποια στιγμή, το βρήκε. Κάθισε απέναντι στην Δήμητρα, άνοιξε τα πόδια της, σήκωσε το φόρεμά της και της αποκάλυψε την τεράστια κοιλιά της: Στην άκρη της μήτρας, το μωρό, ο Ίακχος, της γελούσε. Χαμογέλασε και η Δήμητρα και ήπια από τον κυκεώνα που της πρόσφεραν. Το τι ακριβώς είδε, απαγορευόταν να ειπωθεί. Με το επίθετο Ίακχος πάντως οι αρχαίοι καλούσαν τον θεό Διόνυσο (γιο του Δία και της Περσεφώνης κατά τους Ορφικούς) αλλά και την υποχθόνια θεότητα προς τιμή της οποίας έψαλλαν ύμνο στα Ελευσίνια Μυστήρια.

Ερευνητές πιθανολογούν ότι η περιοχή όπου ζούσαν η Βαυβώ και ο Δυσαύλης θεωρήθηκε πως ήταν ακατάλληλη για να ζήσει κάποιος, επειδή απλά ήταν ο Κάτω Κόσμος. Κατά τους Ορφικούς, η Δήμητρα κατέβηκε στον Κάτω Κόσμο από το ίδιο χάσμα, μέσα στο οποίο χάθηκαν η Περσεφώνη και τα γουρούνια του Ευβουλέα. Η θεά πήρε την κόρη της κι ανέβηκαν στον Όλυμπο με άρμα που οδηγούσαν άσπρα άλογα και με συνοδεία τις τρεις Μοίρες, τις τρεις Ώρες και τις τρεις Χάριτες.

Δεν γνωρίζουμε πότε ακριβώς έγινε αλλά η θεά Δήμητρα, που απέκρουσε τον έρωτα του

Δία και του Ποσειδώνα και υποτάχθηκε σ' αυτούς παρά τη θέλησή της, κάποτε αγάπησε έναν κοινό θνητό. Ήταν ο ήρωας Ιασίων, που τριγυρνούσε στην Κρήτη. Η θεά πάλευε καιρό μέσα της να σιγάσει τον έρωτά της για τον θνητό, που την έκανε να νιώθει ντροπή. Όμως, τα αισθήματά της αποδείχτηκαν πιο δυνατά. Ενώθηκαν σ' ένα χωράφι οργωμένο τρεις φορές αλλά δεν πρόλαβαν να χαρούν την αγάπη τους. Οργισμένος ο Δίας από το θράσος του νεαρού να αγγίξει μια θεά, τον κεραύνωσε. Η Δήμητρα, όμως, έμεινε έγκυος κι έφερε στον κόσμο τον Πλούτο, αυτόν που χαρίζει όλα τα αγαθά από την καλλιέργεια της γης, πάνω στην οποία δημιουργήθηκε.

Πλούτος ο γιος της Δήμητρας, Πλούτων ο γαμπρός της: Στη λαϊκή πίστη των αρχαίων, ο Άδης είναι ο μοναδικός θεός, που, με την πάροδο του χρόνου, άλλαξε όνομα και όψη αλλά και αντικείμενο, καθώς, από τη φοβερή μορφή του τιμωρού βασιλιά των σκοταδιών έφτασε να μοιάζει στα χαρακτηριστικά του με τον Δία, να ονομαστεί Πλούτων και να μετατραπεί στον υποχθόνιο θεό, που πρόσφερε στους ανθρώπους τα πλούτη της γης. Βοήθησε σ' αυτό και η γυναίκα του η Περσεφόνη, κόρη της Δήμητρας, της θεάς που προσωποποιούσε την παραγωγικότητα της γης.

Αλλωστε, η Δήμητρα έγινε η αιτία να μάθουν οι άνθρωποι τα μυστικά της σποράς. Σύμφωνα με την κρατούσα δοξασία, μαζί με τον Δημοφώντα που έγινε αιτία τόσης φασαρίας, η θεά ανέτρεφε και τον άλλο γιο του βασιλιά Κελεού, τον Τριπτόλεμο. Σ' αυτόν χάρισε ένα κόκκο σταριού και τον έμαθε να καλλιεργεί τη γη. Με τη σειρά του, ο Τριπτόλεμος έζευξε σε μια άμαξα ιπτάμενους δράκοντες και μ' αυτούς πέταξε ανά την οικουμένη διδάσκοντας στους ανθρώπους την καλλιέργεια των σιτηρών. Αυτός, έλεγαν, είναι που, προς τιμή της θεάς, ίδρυσε τα Ελευσίνια Μυστήρια. Μετά τον θάνατό του, τιμήθηκε ως ήρωας, ενώ, κατά τον Πλάτωνα, διορίστηκε ως ένας από τους κριτές του Κάτω Κόσμου.

Σύμφωνα με άλλη εκδοχή, τα Ελευσίνια Μυστήρια ίδρυσε ο ιερέας και βασιλιάς Εύμολπος, απόγονος του θεού Ποσειδώνα. Όταν ο βασιλιάς της Αθήνας, Ερεχθέας, εκστράτευσε εναντίον της Ελευσίνας, ο Εύμολπος βρέθηκε στην πρώτη γραμμή των Ελευσίνιων αλλά, σε μια μάχη, σκοτώθηκε. Ο θάνατός του οδήγησε τους εμπόλεμους σε συμβιβασμό: Η Ελευσίνα υποτάχθηκε στην Αθήνα αλλά διατήρησε το προνόμιο να τελεί τα Μυστήρια στη θεά.

Στη χαραυγή των ιστορικών χρόνων, η Ελευσίνα ήταν έδρα ήδη αρχαίου ιερατικού κράτους. Πρέπει να ήταν στα μέσα του Η' π.Χ. αιώνα όταν ήρθε σε σύγκρουση με την Αθήνα. Η ήττα της (αυτή που αποδόθηκε στον Ερεχθέα, η εποχή του οποίου όμως είναι πολύ παλαιότερη) την έφερε προσαρτημένη στο άρμα του αθηναϊκού κράτους αλλά με αλώβητα τα προνόμιά της, με δικαίωμα να ονομάζεται πόλη (χωρίς να της επιτρέπεται να κόψει δικό της νόμισμα) και βέβαια με δική της τη διεύθυνση των Μυστηρίων. Οι αξιωματούχοι (ιεροφάντης,

δαδούχος, ιεροκήρυκας κ.λπ.) της λατρείας των Μεγάλων Θεών (Δήμητρας και Περσεφόνης) προέρχονταν πάντα από τις δυο επίσημες ιερατικές οικογένειες. Η μια ήταν των Ευμολπιδών, των απογόνων δηλαδή του ιερέα βασιλιά Εύμολπου. Η άλλη ήταν η ιερατική οικογένεια των Κηρύκων. Κατάγονταν από τον Κήρυκα, γιο του Ερμή και της Ερσης, κόρης του Κέκροπα. Η Ελευσίνα εξελίχθηκε σε δήμο της Αθήνας, έναν από τους πιο σπουδαίους.

Στα 150 χρόνια που μεσολάβησαν από την εποχή του Σόλωνα ως τον Περικλή, τα Ελευσίνια Μυστήρια υιοθετήθηκαν από τους Αθηναίους και πήραν μεγαλοπρεπή μορφή. Με τις γιορτές να εξελίσσονται σε δύο δόσεις: Τα Μικρά και τα Μεγάλα Μυστήρια. Τα Μικρά τελούνταν την άνοιξη στην Αθήνα και διαρκούσαν τρεις μέρες. Στη διάρκειά τους, οι υποψήφιοι για μύηση υποβάλλονταν σε εξαγνισμό. Όσο αυτός κρατούσε, έμεναν βουτηγμένοι στα νερά του Ιλισού. Τα Μεγάλα Μυστήρια τελούνταν το φθινόπωρο και διαρκούσαν δέκα ημέρες: Υποψήφιοι και πιστοί από όλη την Ελλάδα ξεκινούσαν από την Αθήνα, σχημάτιζαν πομπή με κεφαλή την εικόνα του Ιάκχου (θεού των Μυστηρίων, γιου του Δία, που ταυτίζεται και με τον Βάκχο, άλλη νεότερη ονομασία του θεού Διονύσου), ακολουθούσαν την Ιερά Οδό και κατέληγαν στην Ελευσίνα. Κάτω από το φως των πυρσών, απέθεταν την εικόνα στον ναό.

Όσοι είχαν εξαγνιστεί στα νερά του Ιλισού και είχαν νηστεύσει, γίνονταν δεκτοί στις μικρότερες ιεροτελεστίες. Εκείνους που είχαν περάσει από αυτό το στάδιο την προηγούμενη χρονιά, τους οδηγούσαν στην Αίθουσα της Μύησης όπου γινόταν μυστική τελετή. Οι πια μνημένοι έπαυαν τη νηστεία και έπιναν τον κυκεώνα που προσφέρθηκε και στη Δήμητρα, στη διάρκεια της περιπλάνησής της. Η μυστική ιεροτελεστία που ακολουθούσε, ποτέ δεν μαθεύτηκε παραέξω. Ποινή θανάτου είχε θεσπιστεί για όποιον μαρτυρούσε, τι γινόταν εκεί. Άλλωστε, είναι πολύ πιθανό οι μνημένοι να μην πολυκαταλάβαιναν το τι συνέβαινε. Αιτία ο «κυκεώνας» που ακόμα αποτελεί πεδίο έρευνας.

Τρεις αναγνωρισμένοι επιστήμονες ασχολήθηκαν εντατικά με το περιεχόμενό του και τη δράση των ουσιών που τον απαρτίζουν. Ο ειδικός στην βοτανολογία R. Gordon Wasson (1898 – 1986), ο «πατέρας του LSD» Albert Hofman (1906 – 2008) και ο καθηγητής κλασικών σπουδών στο πανεπιστήμιο της Μασαχουσέτης Carl Ruck (γεννήθηκε το 1935). Στα 1978, εξέδωσαν το βιβλίο «The Road to Eleusis, Unveiling the Secret of the Mysteries» (Ο δρόμος για την Ελευσίνα, παρουσιάζοντας το μυστικό των Μυστηρίων). Σ' αυτό, ανάμεσα σε άλλα, αναφέρουν ότι το βασικό συστατικό του κυκεώνα, το σταρόζουμο, προερχόταν από τα στάχια του Θριάσιου Πεδίου. Από αναλύσεις που έγιναν, διαπιστώθηκε ότι στα στάχια παρασιτούσε ο κοινός μύκητας *Claviceps Purpurea* (Ερυσιβώδης Ολύρα). Η βράση αυτού του

μύκητα δημιουργεί ένα παράγωγο του λυσεργικού οξέος: Με απλά λόγια, μια ουσία συγγενική στο LSD. Όποιος την καταναλώνει, είναι βέβαιο ότι, στο παραλήρημά του, θα έβλεπε θεούς και δαίμονες. Την ύπαρξη παραισθησιογόνου μύκητα στον κυκεώνα πρότεινε και ο διακεκριμένος συγγραφέας Robert von Ranke Graves (1895 – 1985), γνωστός για τις καινοτόμες ερμηνείες των ελληνικών μύθων, καθώς και ο T. McKenna (1946 – 2000).

Η τελετή, όπως προκύπτει από τις σκόρπιες πληροφορίες, ήταν μια συμβολική παράσταση με πιθανό θέμα την αρπαγή της Κόρης από τον Πλούτωνα, την περιπλάνηση της Δήμητρας, την επιστροφή της Περσεφόνης στη γη και τη διδασκαλία της γεωργίας. Κορύφωση της τελετής αποτελούσε ο γάμος ενός ιερέα στον ρόλο του Δία με μια ιέρεια στον ρόλο της Δήμητρας. Κι αμέσως ακολουθούσε η επίσημη αναγγελία: «Η Κυρία μας εγέννησε ιερό παιδί». Το οποίο «ιερό παιδί» ήταν ένα στάχυ που επιδεικνυόταν στα πλήθη. Υποθέτουν ότι οι μυημένοι εννοούσαν τον Ίακχο, καθώς το παιδί της Βαυβώς λογιζόταν ως γιος της Περσεφόνης. Οι μυημένοι πάντως «ομολογούσαν» λέγοντας «νήστεψα, ήπια τον κυκεώνα».

Στη συνέχεια και κάτω από το φως των πυρσών, οι μυημένοι πήγαιναν σε υπόγειες σπηλιές που συμβόλιζαν τον Άδη και, από εκεί, περνούσαν σε μια ολόφωτη αίθουσα που συμβόλιζε ίσως την κατοικία των «Ευδαιμόνων» (των ευτυχισμένων). Εκεί, γινόταν η αποκάλυψη ιερών αντικειμένων που ως τότε τους απαγορευόταν να δουν. Ποια είναι αυτά, μας είναι άγνωστο.

Το αρχικό ιερό των Ελευσινίων Μυστηρίων, αυτό που αποδιδόταν στον Εύμολπο, ανάγεται στους μυκηναϊκούς χρόνους. Το ανακαίνισαν ο Πεισίστρατος και οι γιοι του τον ΣΤ΄ π.Χ. αιώνα. Οι Πέρσες το έκαψαν όταν πυρπόλησαν και την Αθήνα στα 480 π.Χ. Το ανοικοδόμησαν ο Κίμων και ο Περικλής (439 – 431) με τη συνδρομή του Κοροΐβου, επώνυμου άρχοντα της Αθήνας. Επί επώνυμου άρχοντα Λυκούργου, το ιερό επεκτάθηκε, διακοσμήθηκε και απέκτησε τη λεγόμενη Στοά Φίλωνος.

Στα 404 π.Χ., αμέσως μετά το τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου και την επικράτηση των Σπαρτιατών, η Ελευσίνα αποχωρίστηκε από το αθηναϊκό κράτος κι έκοψε δικό της νόμισμα. Η ανατροπή των «Τριάκοντα Τυράννων» και η επάνοδος της Δημοκρατίας σήμαναν το τέλος της σύντομης ανεξαρτησίας της (400). Η τύχη της συνδέθηκε με την τύχη της Αθήνας. Γνώρισε τεράστια ακμή και περίοδο μεγάλου πλούτου όταν αυτοκράτορες της Ρώμης ήταν ο Αδριανός και ο Αντωνίνος ο Ευσεβής, τελευταίοι δωρητές του ιερού. Ο αυτοκράτορας του Βυζαντίου Θεοδόσιος Α΄ έδωσε το τελειωτικό χτύπημα (392)

απαγορεύοντας την τέλεση των μυστηρίων. Η Ελευσίνα λεηλατήθηκε άγρια από τους Γότθους του Αλάρικου (395 μ.Χ.). Η περιοχή εγκαταλείφθηκε κι ερήμωσε. Η επανακατοίκησή της άρχισε μόλις στα τέλη του ΙΗ' μ.Χ. αιώνα.

(Ελεύθερος Τύπος, 3 - 14.12.2013) (τελευταία επεξεργασία, 14.12.2013)